

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora „Stav EGSO-a prema ključnim pitanjima postavljenima u sklopu pregovora o Transatlantskom partnerstvu za trgovinu i ulaganja (TTIP)”

(samoinicijativno mišljenje)

(2016/C 487/05)

Izvjestitelj: **Philippe DE BUCK**

Suizvjestiteljica: **Tanja BUZEK**

Odluka Plenarne skupštine:	21.1.2016.
Pravni temelj:	pravilo 29. stavak 2. Poslovnika samoinicijativno mišljenje
Nadležna stručna skupina:	REX
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	19.7.2016.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	21.9.2016.
Plenarno zasjedanje br.:	519
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	213/23/17

1. Zaključci i preporuke

1.1. Za pregovore o Transatlantskom partnerstvu za trgovinu i ulaganja (TTIP) 2016. godina od presudne je važnosti. Glavni pregovarači EU-a i SAD-a izrazili su svoju predanost ubrzanju pregovora u cilju postizanja ambicioznog i sveobuhvatnog političkog sporazuma kojim se utvrđuje mogući „zajednički teren” u svim područjima prije isteka mandata sadašnje administracije SAD-a. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) stoga je odlučio izraditi samoinicijativno mišljenje o određenim ključnim pitanjima u okviru TTIP-a.

1.2. U ovom se mišljenju ne osvrće na mogući konačni sporazum koji će biti rezultat pregovora između EU-a i SAD-a. Unatoč tomu važno je procijeniti do koje su mjere stavovi organiziranog europskog civilnog društva, posebice oni izneseni u prethodnim mišljenjima EGSO-a, uzeti u obzir u prijedlozima EU-a koji su trenutno dostupni javnosti. To će omogućiti da se između Europske komisije i europskog civilnog društva uspostave temelji za snažnije partnerstvo u razvijanju trgovinske politike EU-a.

1.3. Ističući svoju institucionalnu ulogu EGSO stoga iznosi sljedeće preporuke.

1.4. Regulatorna suradnja

1.4.1. Pregovori o TTIP-u daju novi zamah povećanoj regulatornoj suradnji s većim očekivanjima. Odbor stoga sa zadovoljstvom primjećuje da predloženo poglavlje o regulatornoj suradnji obuhvaća provedbu ciljeva javne politike i visoku razinu zaštite u nizu utvrđenih područja. EGSO također pozdravlja izričito pojašnjenje da je uloga i svrha institucijske strukture za regulatornu suradnju davanje potpore i savjeta donositeljima odluka koji su podložni demokratskom nadzoru, kao i činjenicu da u njenoj nadležnosti neće biti usvajanje pravnih akata, a neće ni zamijeniti domaće regulatorne postupke.

1.4.2. Odbor ipak traži jasniju definiciju „opterećujućih” propisa i ističe da se propisi kojima se štite prava potrošača i radnika te okoliš ne bi trebalo smatrati same po sebi opterećujućima.

1.4.3. EGSO također traži da se u poglavlju o dobrim regulatornim praksama ne ograničuje pravo stranaka na donošenje propisa ili na uvođenje postupaka sličnih američkom postupku objavljivanja prijedloga propisa i iznošenja primjedbi na njih (eng. *notice-and-comment process*).

1.4.4. Povrh toga, EGSO od Europske komisije traži da pojasni dogovore u vezi s uključivanjem reprezentativnih dionika, posebno socijalnih partnera i predstavnika civilnog društva.

1.5. *Tehničke prepreke trgovini te sanitarne i fitosanitarne mjere*

1.5.1. EGSO vjeruje da se prijedlozi u vezi s normizacijom, tehničkim propisima, oznakama i označivanjem moraju smatrati važnim ofenzivnim interesima za Europsku uniju. Uzima na znanje važne odredbe u pogledu transparentnosti, no ipak poziva:

- da se uzmu u obzir pitanja koja zabrinjavaju tijela EU-a za normizaciju CEN/Cenelec, a koja se tiču rizika međusobnog priznavanja dobrovoljnih standarda,
- da se veća pozornost posveti zahtjevima u vezi s oznakama i označivanjem.

1.5.2. Kad je riječ o poglavlju o sanitarnim i fitosanitarnim mjerama, EGSO primjećuje da se to poglavlje temelji na Sporazumu o sanitarnim i fitosanitarnim mjerama Svjetske trgovinske organizacije (WTO), koji uključuje načelo predostrožnosti. EGSO ipak poziva na dodatno jamstvo da se zakonodavstvo EU-a na području prehrane neće mijenjati te da će EU zadržati svoje gornje granice kad je riječ o hormonima, pospješivačima rasta i genetski modificiranoj hrani.

1.6. *Carinski režim i olakšavanje trgovine*

1.6.1. EGSO priznaje važnost olakšavanja trgovine, posebice za mala poduzeća, te pozdravlja poglavlje o tom pitanju koje je predložila Europska komisija. Međutim, poziva na dodatno pojednostavljenje carinskih postupaka, kao i na pojašnjenje pravila o kaznama i odgovornosti za kršenje carinskog zakonodavstva.

1.7. *Usluge*

1.7.1. EGSO pozdravlja značajne obveze koje je EU preuzeo u poglavlju o uslugama te ponovo poziva na povećan pristup tržištu na razini federacije i pojedinačnih država te na pojačanu regulatornu suradnju (s obzirom na to da pristup tržištu ovisi o toj suradnji), a pozdravlja i zahtjev EU-a da se status javnih usluga sačuva u skladu s UFEU-em. EGSO također ponavlja da audiovizualne usluge nisu dio mandata te stoga ne bi trebale biti uključene u obveze. Uz to, Odbor podržava odluku Europske komisije da obustavi pregovore o pristupu tržištu financijskih usluga sve dok se američki pregovarači jasno ne slože oko otvaranja rasprave o regulatornoj suradnji čiji bi cilj bila veća razina zaštite i financijske stabilnosti u tom sektoru. EGSO poziva i na jasnu i detaljnu formulaciju u pogledu široko definiranog izuzeća za javne usluge kako bi se osiguralo da su sve javne usluge koje su podložne eksternalizaciji ili koje financira država ili privatne profitne ili neprofitne organizacije isključene iz dogovora.

1.8. *Trgovina i održiv razvoj*

1.8.1. EGSO pozdravlja sveobuhvatan i detaljan opseg prijedloga Komisije o trgovini i održivom razvoju. Međutim, podsjeća na to da stvarna vrijednost tih odredbi ovisi prvenstveno o mogućnosti da se one doista provode. EGSO poziva na učinkovit mehanizam provedbe i snažan mehanizam praćenja uz pomoć civilnog društva. EGSO ne može komentirati mjere provedbe za poglavlje o održivom razvoju TTIP-a jer tekst prijedloga o provedbi kasni. Važno je da Komisija uključi civilno društvo i socijalne partnere u izradu tih prijedloga kako bi se osiguralo da su oni osmišljeni na način koji je djelotvoran na terenu. EGSO zadržava pravo na iznošenje mišljenja o tim elementima kad oni budu dostupni javnosti.

1.9. Zaštita ulaganja

1.9.1. EGSO pozdravlja prijedlog čiji je cilj reforma sustava zaštite ulaganja i uspostavljanje stalnog multilateralnog suda za pitanja ulaganja koji bi zamijenio privatne arbitražne sudove. Međutim, ipak primjećuje kritična pitanja (navedena u točki 8.8) koja izazivaju zabrinutost, pa ih je potrebno razmotriti. Također traži od Europske komisije da izradi procjenu učinka kojom bi se analizirali troškovi i funkcioniranje novog sustava sudova za ulaganja.

2. Pozadina

2.1. Od početka pregovora o TTIP-u u lipnju 2013. godine EGSO igra važnu ulogu u izražavanju stavova organiziranog civilnog društva EU-a uz pomoć mišljenja koja je izradio o određenim aspektima pregovora o TTIP-u ⁽¹⁾, o zaštiti ulaganja i rješavanju sporova između ulagača i države ⁽²⁾ te o učinku TTIP-a na mala i srednja poduzeća ⁽³⁾. U međuvremenu je Komisija objavila važnu komunikaciju pod naslovom „Trgovina za sve” ⁽⁴⁾ u kojoj se navode uvjeti za predstojeće ugovore o trgovini i ulaganjima. EGSO je u svojem mišljenju dao potporu pristupu navedenom u Komunikaciji ⁽⁵⁾. U suradnji s drugim institucijama EU-a Odbor također nastoji pridonijeti informiranoj raspravi civilnog društva o TTIP-u nizom aktivnosti povezanih s TTIP-om. To uključuje organizaciju savjetovanja i posjeta članova EGSO-a SAD-u.

2.2. EGSO primjećuje da se pregovori o TTIP-u provode na transparentniji način nego prethodni pregovori o trgovini i ulaganju s obzirom na to da su to prvi pregovori za koje je objavljen mandat Vijeća te stavovi i tekst nekoliko prijedloga EU-a. Osnovana je savjetodavna skupina koja okuplja stručnjake koji predstavljaju širok spektar interesnih skupina, među kojima su potrošači, sindikati, poslovni svijet te skupine koje se bave okolišem i javnim zdravljem, kako bi pregovarači EU-a dobili visokokvalitetne savjete o područjima o kojima se pregovara. Međutim, s obzirom na svoju institucijsku ulogu, EGSO je razočaran zbog toga što nije službeno uključen u tu posebnu savjetodavnu skupinu o TTIP-u ⁽⁶⁾. Europska komisija izradila je internetsku stranicu posvećenu TTIP-u na kojoj se mogu naći informativni članci, vodiči za čitatelje, dokumenti o stajalištu EU-a (u kojima se navodi i opisuje opći pristup Europske unije pojedinim temama), tekst prijedloga EU-a (odnosno prvotni prijedlozi Europske unije za pravne tekstove o temama u TTIP-u) i ponuda EU-a za pristup tržištu kad je riječ o uslugama. EGSO pozdravlja prijedlog Europske komisije za osnivanje Foruma civilnog društva koji će se sastojati od predstavnika neovisnih organizacija civilnog društva, uključujući članove unutarnjih savjetodavnih skupina, radi vođenja dijaloga o provedbi i primjeni sporazuma.

2.3. Ovo se mišljenje nadovezuje na opažanja iznesena u prethodnim mišljenjima u kojima se poziva da se pogodnosti TTIP-a ravnomjerno raspodijele u poslovnoj zajednici (uključujući MSP-ove), među radnicima, potrošačima i građanima te da zaštita visokih standarda na snazi u EU-u postane preduvjet za prihvaćanje sporazuma. EGSO smatra da je važno osvrnuti se na već objavljene stavove i tekst prijedloga EU-a za odabrani broj poglavlja kako bi se provjerilo do koje su mjere u skladu s tim preduvjetima te kako bi se utvrdile glavne točke interesa i pitanja koja zabrinjavaju europsko civilno društvo. EGSO je odlučio usmjeriti svoju analizu posebno na prijedloge koji se odnose na regulatornu suradnju, uključujući dobre regulatorne prakse (objavljeni 21. ožujka 2016.), tehničke prepreke trgovini te sanitarne i fitosanitarne mjere (oba prijedloga objavljena su u siječnju 2015.), carinski režim i olakšavanje trgovine (objavljeni u siječnju 2015. i izmijenjeni u ožujku 2015.), usluge (objavljeni u srpnju 2015.), održivi razvoj (objavljeni u studenom 2015.) te ulaganja (objavljeni u studenom 2015.). U Mišljenju se razmatraju dokumenti objavljeni do 14. srpnja 2016.

⁽¹⁾ Vidjeti samoinicijativno mišljenje EGSO-a „Transatlantski trgovinski odnosi i stavovi EGSO-a o pojačanoj suradnji i mogućem sporazumu o slobodnoj trgovini između EU-a i SAD-a” (SL C 424, 26.11.2014., str. 9.).

⁽²⁾ Vidjeti samoinicijativno mišljenje EGSO-a „Zaštita ulagača i rješavanje sporova između ulagača i država u trgovinskim i investicijskim sporazumima EU-a s trećim zemljama” (SL C 332, 8.10.2015., str. 45.).

⁽³⁾ Vidjeti samoinicijativno mišljenje EGSO-a „TTIP i njegov utjecaj na MSP-ove” (SL C 383, 17.11.2015., str. 34.).

⁽⁴⁾ Komunikacija Europske komisije „Trgovina za sve – Prema odgovornijoj trgovinskoj i ulagačkoj politici” (COM(2015) 497 final).

⁽⁵⁾ Vidjeti mišljenje EGSO-a „Trgovina za sve – Prema odgovornijoj trgovinskoj i ulagačkoj politici” (SL C 264, 20.7.2016., str. 123.).

⁽⁶⁾ Vidjeti bilješku 5.

2.4. Potrebno je napomenuti da je Europska komisija 14. srpnja 2016. objavila prijedlog o institucionalnom ustroju sporazuma ⁽⁷⁾, prema kojem će biti osnovane unutarnje savjetodavne skupine sastavljene od predstavnika civilnog društva i zadužene za savjetovanje stranaka o primjeni sporazuma. Odbor pozdravlja činjenicu da je područje nadležnosti unutarnjih savjetodavnih skupina prošireno te sada obuhvaća sva pitanja od interesa u okviru sporazuma, ali izražava žaljenje zbog toga što se u prijedlogu EU-a ne navodi izričito da dvije unutarnje savjetodavne skupine mogu samoinicijativno sazvati zajednički sastanak, kao i zbog toga što samo Zajednički odbor može sazvati Forum civilnog društva. Sastanci Forumu civilnog društva bit će prilika da članovi dviju unutarnjih savjetodavnih skupina rade na zajedničkim preporukama namijenjenima strankama.

2.5. U tom pogledu EGSO izražava duboko žaljenje zbog toga što će, kada se naposljetku pregovori budu vodili na temelju pročišćenih tekstova, visoka razina transparentnosti koja je dosad postignuta biti ozbiljno narušena ako SAD ne pristane da ti tekstovi budu dostupni javnosti ili barem savjetodavnoj skupini EU-a. EGSO stoga poziva Komisiju da nastavi ulagati najveće napore u skretanje pozornosti svog sugovornika na to pitanje.

3. Regulatorna suradnja

3.1. Regulatorna suradnja jedan je od triju stupova TTIP-a, dok su ostala dva pristup tržištu i propisi, a sastoji se od četiriju elemenata: horizontalni aspekti (koji obuhvaćaju, s jedne strane, „regulatornu usklađenost” ili „dobre regulatorne prakse”, a s druge, „regulatornu suradnju” među regulatorima), tehničke prepreke trgovini, sigurnost hrane i zdravlje životinja i biljaka te sektorski prilozi. Cilj je ovog dijela Mišljenja analizirati prvi od tih elemenata, a to su horizontalni aspekti, dok se sljedeći dio Mišljenja odnosi na tehničke prepreke trgovini te sanitarne i fitosanitarne mjere.

3.2. Utvrđeno je da je regulatorna suradnja jedan od glavnih ciljeva TTIP-a jer bi mogla imati važnu ulogu u olakšavanju trgovine i ulaganja te u poboljšanju konkurentnosti, posebice malih poduzeća. Osobito mala i srednja poduzeća očekuju otvaranje novih mogućnosti, s obzirom na to da, za razliku od velikih poduzeća, ona ne raspolažu resursima za snalaženje u različitim regulatornim okruženjima na dvije strane Atlantskog oceana. Istodobno bi veća kompatibilnost regulatornih režima stvorila prilike za velika poduzeća da iskoriste ekonomiju razmjera koja bi se stvorila između Europe i SAD-a.

3.3. Napori koji se ulažu u regulatornu suradnju nisu novost ⁽⁸⁾. Pregovori o TTIP-u daju novi zamah povećanoj regulatornoj suradnji s većim očekivanjima. EGSO smatra da nije lako procijeniti pogodnosti koje proizlaze iz povećane regulatorne suradnje, uglavnom zato što će pogodnosti varirati ovisno o stupnju suradnje koji će se tijekom pregovora dogovoriti. U nacrtu stručnog međuzvješća o procjeni učinka na održivost koje je izradila Europska komisija procjenjuje se da će 76 % učinka TTIP-a proizaći iz regulatorne suradnje, a 24 % iz smanjenja carinskih nameta ⁽⁹⁾.

3.4. Međutim, EGSO smatra da je važno uspostaviti zaštitu kako bi se osiguralo da se postupak regulatorne suradnje ne upotrebljava za snižavanje, već za povećanje standarda na polju socijalnih prava, rada, zaštite potrošača i okoliša. Ako se ispune ti uvjeti, ostvarila bi se korist ne samo u gospodarskom smislu, već bi se i olakšao zadatak regulatora da ostvare ciljeve javne politike.

3.5. Očuvanje visoke razine zaštite koja postoji u EU-u temeljno je pitanje za EGSO. Aktualni prijedlog članka x.1b poglavlja o regulatornoj suradnji obuhvaća ostvarivanje ciljeva javne politike i visoku razinu zaštite, među ostalim, na polju javnog zdravlja, života i zdravlja ljudi, životinja i biljaka, zdravlja i sigurnosti, radnih uvjeta, dobrobiti životinja, okoliša, potrošača, socijalne zaštite i socijalne sigurnosti, osobnih podataka i kibernetičke sigurnosti, kulturne raznolikosti i financijske stabilnosti.

⁽⁷⁾ Vidjeti http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/july/tradoc_154802.pdf.

⁽⁸⁾ Na primjer, Transatlantsko gospodarsko vijeće osnovano 2007.; Forum za suradnju na visokoj razini; Forum za regulatornu suradnju na visokoj razini.

⁽⁹⁾ Ecorys, *Trade SIA on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between the EU and the USA – Draft Interim Technical Report* („Procjena učinka na održivost u pogledu trgovine TTIP-a između EU-a i SAD-a – nacrt stručnog međuzvješća”), str. 18. (<http://www.trade-sia.com/ttip/wp-content/uploads/sites/6/2014/02/TSIA-TTIP-draft-Interim-Technical-Report.pdf>).

3.6. Međutim, EGSO je zabrinut da bi to moglo biti dovedeno u pitanje člankom x.1d u kojem se navodi da je cilj „smanjiti nepotrebne opterećujuće [...] regulatorne zahtjeve”⁽¹⁰⁾. EGSO je zabrinut da bi se ta formulacija mogla protumačiti u smislu da se propisi za zaštitu prava koja se tiču potrošača, radnika i okoliša smatraju sami po sebi opterećujućima.

3.7. EGSO stoga želi još jednom odlučno potvrditi da je očuvanje postojećih visokih standarda temeljni zahtjev, a da osim unapređenja trgovinskih prilika cilj regulatorne suradnje treba biti poboljšanje sigurnosti, zdravlja te gospodarske i socijalne dobrobiti ljudi na obje strane Atlantskog oceana. Stoga je predanost tom cilju u konačnom sporazumu potrebno potvrditi vrlo jasnom i detaljnom formulacijom. EGSO izražava zabrinutost zbog prijedloga EU-a o dobrim regulatornim praksama. Cilj regulatorne suradnje trebao bi biti poboljšanje dijaloga između regulatornih tijela, a ne međusobno utjecanje na postupke donošenja propisa. EGSO poziva Europsku komisiju da razjasni odjeljak prijedloga o dobrim regulatornim praksama.

3.8. U tom smislu EGSO vjeruje da se ne bi trebalo smatrati da trenutni prijedlog poglavlja o dobrim regulatornim praksama – u kojem se navodi da će stranke biti obvezne ispitati „neregulatorne alternative (uključujući mogućnost izostanka reguliranja) [...] kojima bi se postigao cilj regulatornog akta” – ograničava pravo stranaka na donošenje propisa. U interesu veće sigurnosti, u tekstu sporazuma trebalo bi pojasniti da ta odredba ne ograničava pravo stranaka na donošenje propisa. Odbor također napominje da članak 6. prijedloga o savjetovanju s dionicima ne bi trebalo smatrati jednakovrijednim američkom postupku objavljivanja prijedloga propisa i iznošenja primjedbi na njih (eng. *notice-and-comment process*).

3.9. U očima EGSO-a, stoga, razvijanje trgovine mora zadržati status glavnog cilja. Važno je da se u okviru pregovora o TTIP-u podržava uklanjanje nepotrebnih prepreka trgovini⁽¹¹⁾.

3.10. EGSO pozdravlja činjenicu da se u aktualnom prijedlogu Komisije jasno navodi da je uloga i svrha institucijske strukture za regulatornu suradnju davanje potpore i savjeta donositeljima odluka koji su podložni demokratskom nadzoru Europskog parlamenta i Vijeća EU-a⁽¹²⁾. Redovni postupak donošenja zakona ne smije se narušiti te se moraju spriječiti kašnjenja i zazor od donošenja propisa. EGSO pozdravlja predloženi članak 1., kojim se potvrđuje pravo i na donošenje propisa i na utvrđivanje razine zaštite. Međutim, ključno je da se u prijedlogu odrede sastav i pravila postupanja različitih odbora i skupina. EGSO poziva Europsku komisiju da osigura usklađenost i dosljednost između poglavlja o horizontalnim aspektima regulatorne suradnje, poglavlja koja se tiču tehničkih prepreka u trgovini te sanitarnih i fitosanitarnih mjera i sektorskih priloga.

3.11. Predviđa se dijalog na početku regulatornog postupka koji povećava vjerojatnost utvrđivanja političkih rješenja koja obuhvaćaju prekogranična pitanja. Uključenost dionika putem transparentnog postupka, koji je osnovno načelo dobrog postupka donošenja propisa u Europskoj uniji, mora se jasno opisati u prijedlogu Komisije. Kako bi se regulatornom suradnjom ostvarili uključivi ishodi i prijedlozi za regulatore, dionici – a posebno poduzeća, potrošači, ekološke interesne skupine i radnici – moraju biti uključeni na strukturiran i uravnotežen način.

3.12. Kako bi se ostvario određen napredak, u ranoj se fazi mora osigurati savjetovanje o regulatornom djelovanju između regulatora EU-a i SAD-a. Očekuje se da će u budućnosti rasprave u ranoj fazi postupka oblikovanja politika povećati potencijal za donošenje interoperabilnih propisa i omogućivanje sudionicima na tržištu istodobno usklađivanje s oba režima. Međutim, regulatori moraju smatrati dobrovoljnim dijalog i odgovaranje na primjedbe drugih regulatora ili zainteresiranih osoba kako bi se izbjegao učinak zazora od donošenja propisa.

3.13. EGSO od Europske komisije traži da pojasni dogovore u vezi s gore navedenim dijalogom i s uključenošću reprezentativnih dionika, posebno socijalnih partnera i predstavnika civilnog društva. Mora postojati jasno jamstvo da će svi relevantni dionici moći pridonijeti transparentnom dijalogu točno definiranim postupkom kojim se zahtijeva jednakost postupanja i izbjegava kašnjenje u regulatornom postupku. U EU-u je prilikom definiranja važnosti i reprezentativnosti dionika potrebno uzeti u obzir registar transparentnosti.

⁽¹⁰⁾ Revidirani tekst prijedloga EU-a o regulatornoj suradnji, objavljen 21. ožujka 2016. (<http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/154377.htm>).

⁽¹¹⁾ Sociaal-Economische Raad (SER), Savjetodavno izvješće o TTIP-u 16/04E (<https://www.ser.nl/~media/files/internet/talen/engels/2016/ttip.ashx>).

⁽¹²⁾ Vidjeti mišljenje francuskog Gospodarskog, socijalnog i ekološkog vijeća *Les enjeux de la négociation du projet de Partenariat transatlantique pour le commerce et l'investissement (PTCI)* („Što je posrijedi u pregovorima o nacrtu TTIP-a”) (http://www.lecese.fr/sites/default/files/pdf/Avis/2016/2016_01_projet_partenariat_transatlantique.pdf).

4. Pitanja koja se tiču tehničkih prepreka trgovini te sanitarnih i fitosanitarnih mjera

4.1. EGSO je zadovoljan što je cjelovit sporazum WTO-a o tehničkim preprekama trgovini uključen u prijedlog. Nadalje, predloženo poglavlje o tehničkim preprekama trgovini bavi se tehničkim zahtjevima (tehnički propisi i standardi) i zahtjevima za ocjenjivanje sukladnosti. EGSO vjeruje da se prijedlozi u vezi s normizacijom, tehničkim propisima, oznakama i označivanjem moraju smatrati važnim ofenzivnim interesima za Europsku uniju. Važno je da se ti prijedlozi ne koriste za dovođenje u pitanje neophodnih propisa o zdravlju, sigurnosti i socijalnoj zaštiti.

4.2. EGSO prima na znanje važne odredbe o transparentnosti: ponovno se navodi obveza obavješćivanja WTO-a o mjerama, kao i obveza pružanja informacija drugoj stranki, pružanja mogućnosti davanja pismenih napomena te dobivanja odgovora na takve napomene. Također se predviđa objavljivanje u registru svih primjenjivih tehničkih propisa, novih ili postojećih, uz objavljivanje standarda navedenih u tehničkim propisima (s obzirom na to da se velika većina standarda upotrebljava u industriji, ali regulatori u tehničkim propisima ne „upućuju” na njih, odnosno ne upotrebljavaju ih).

4.3. U pogledu normizacije, EGSO pozdravlja suradnju između tijela za normizaciju, kao i načela ograničenog uzajamnog prihvatanja. Međutim, EGSO prima na znanje pitanja koja zabrinjavaju CEN/Cenelec, a koja se tiču rizika međusobnog priznavanja dobrovoljnih standarda u okviru TTIP-a. EGSO traži od Komisije da razmotri prijedloge tijela EU-a za normizaciju te da se pobrine za to da se zaštite interesi EU-a. Važno je čak i jamstvo da svi relevantni dionici mogu doprinositi razvoju novih standarda.

4.4. Sustavi normizacije SAD-a i EU-a međusobno su vrlo različiti. Načelo „jedan proizvod, jedan standard – posvuda prihvaćen”, koje predstavlja stup jedinstvenog tržišta EU-a, ne postoji u Sjedinjenim Američkim Državama. Kada se u Europi usvoji novi standard, oprečne nacionalne norme povlače se; u SAD-u na tržištu usporedno postoje različiti standardi, što MSP-ovima otežava razumijevanje toga koji bi standard najbolje odgovarao njihovim linijama proizvoda. Kako bi se povećala transparentnost i malim poduzećima olakšalo poslovanje, ključno je uspostaviti službu za pomoć u SAD-u koja bi pružala usluge potpore poduzećima iz EU-a koja žele izvoziti na tržište SAD-a. To su često mala poduzeća s ograničenim resursima, ali s visokom razinom specijalizacije u tržišnim nišama, što je temelj njihove konkurentnosti.

4.5. EGSO žali što su ključna područja, kao što su električna sigurnost, elektromagnetska kompatibilnost, strojevi i telekomunikacije, u kojima EU ima jasan ofenzivni interes, utvrđena kao prioritetna područja za buduće razmatranje: ta područja trebala bi biti uvrštena među posebne rezultate koji će se postići tijekom pregovora u vezi s ocjenjivanjem sukladnosti.

4.6. Isto tako, EGSO žali što u dijelu o oznakama i označivanju nisu utvrđena prioritetna područja za budući rad, a nisu predviđeni ni vremenski rokovi za buduću reviziju zahtjeva za oznake i označivanje niti mjesto za unošenje rezultata koji će se postići tijekom pregovora u određenim sektorima.

4.7. Predloženo poglavlje o sanitarnim i fitosanitarnim mjerama temelji se na sporazumu WTO-a o sanitarnim i fitosanitarnim mjerama te se u njemu osvrće na tekst prijedloga EU-a koji je podnesen na raspravu sa SAD-om u krugu pregovora od 29. rujna do 3. listopada 2014., a koji je objavljen 7. siječnja 2015.

4.8. Sporazum WTO-a o sanitarnim i fitosanitarnim mjerama, koji obuhvaća primjenu propisa o sigurnosti hrane te zdravlju životinja i biljaka, uključuje načelo predostrožnosti (čl. 5. stavak 7.), koje je sad također sadržano u Ugovoru iz Lisabona. O tome se ne smije pregovarati te to pitanje ne bi trebalo biti uključeno u sporazum. EGSO dakle snažno pozdravlja jamstva EU-a da se TTIP-om neće izmijeniti postojeće zakonodavstvo na području prehrane, da će EU zadržati svoje gornje granice kad je riječ o hormonima i pospješivačima rasta u mesu te da se TTIP-om neće izmijeniti zakonodavstvo EU-a o genetski modificiranim organizmima.

5. Carinski režim i olakšavanje trgovine

5.1. Budući da trgovina robom predstavlja velik dio transatlantske trgovine, svaki napor da se poboljšaju carinski postupci imat će velik učinak na bilateralnu trgovinu, posebice za mala poduzeća.

5.2. EGSO pozdravlja dodatne prijedloge čiji je cilj olakšati carinske postupke, a posebice: uspostavu jedinstvenog šaltera na obje strane Atlantskog oceana, poboljšanje koordinacije u pogledu međunarodnih standarda i razvijanje partnerskih programa za olakšavanje trgovine; harmonizacije i usklađivanje podataka, obvezivanje na procjenu toga koji se podaci trebaju uskladiti; proširenje odgovornosti Zajedničkog odbora za carinsku suradnju kako bi djelovao kao „specijalizirani carinski odbor” na brojnim područjima koja tek treba utvrditi i kad su posrijedi prethodna porezna mišljenja.

5.3. EGSO poziva Europsku komisiju da pojasni elemente koji su posebno važni za poduzeća EU-a, a koji još nisu jasni u dostupnom tekstu, kao što je vrijednost *de minimis*, ukidanje svih dodatnih naknada te pitanje kazni i odgovornosti za kršenje carinskog zakonodavstva.

6. Usluge

6.1. U ponudi koja se tiče usluga, EU je predložio značajne obveze na područjima ključnima za europsku konkurentnost i rast (digitalna tehnologija i telekomunikacije) i za ubrzavanje integracije globalnih lanaca vrijednosti (promet, kurirske službe, poslovne i profesionalne usluge) ili koja se tiču ključnih gospodarskih sektora (građevinski sektor, maloprodaja, energetski sektor).

6.2. EGSO također sa zadovoljstvom primjećuje da EU predlaže okvir kojim bi se olakšalo uvođenje pravednog, transparentnog i dosljednog sustava za međusobno priznavanje stručnih kvalifikacija među strankama te iznosi opće uvjete za pregovore o međusobnom priznavanju sporazuma, što je od velike važnosti za osiguravanje boljeg pristupa tržištu pružateljima usluga iz EU-a.

6.3. EGSO ponovno navodi tri glavna aspekta povezana s uslugama: potrebu da se poveća pristup tržištu na razini federacije i pojedinačnih država; uvažavanje činjenice da pristup tržištu ovisi i o poboljšanju regulatorne suradnje; zahtjev da se očuva specifičnost javnih usluga u skladu s UFEU-om.

6.4. EGSO naglašava da bi Komisija trebala osigurati da u pogledu usluga TTIP nadilazi postojeće sporazume kao što su GATS i TISA te da bi trebalo izraditi posebne sporazume kako bi se uklonile mnoge diskriminirajuće prepreke koje postoje u SAD-u.

6.5. EGSO naglašava jedno posebno pitanje koje bi Komisija trebala uzeti u obzir, a koje se odnosi na neuravnotežen pristup tržištu: poduzeća SAD-a mogu profitirati od jedinstvenog tržišta EU-a, dok se poduzeća EU-a suočavaju s fragmentiranim tržištem SAD-a jer se za velik broj sektora usluga propisi donose na državnoj razini. EGSO skreće pozornost na to da činjenica da Sjedinjene Američke Države i dalje zahtijevaju vizu od državljana nekih država članica EU-a, dok se od državljana SAD-a ne zahtijeva viza za putovanje u EU, predstavlja diskriminirajuće postupanje prema građanima EU-a koje je štetno za bilateralne odnose.

6.6. EGSO želi napomenuti sljedeće u vezi s određenim sektorima:

- audiovizualne usluge nisu dio mandata te stoga ne bi trebale biti uključene u obveze,
- trebalo bi obustaviti pristup tržištu financijskih usluga dok pregovarači SAD-a jasno ne pristanu na pokretanje rasprave o regulatornoj suradnji. Cilj te regulatorne suradnje trebao bi biti podizanje razine zaštite i financijske stabilnosti,
- javne usluge trebale bi se u cijelosti zaštititi s obzirom na to da jamče postojeće visoke standarde u pružanju osnovnih i osjetljivih usluga građanima. U tu svrhu trebalo bi uvesti jasna i široko definirana izuzeća.

6.7. U pogledu javnih usluga, u mišljenju EGSO-a „Trgovina za sve” navedeno je da se zaštita javnih usluga u trgovinskim sporazumima „može najbolje učiniti s pomoću pozitivnog popisa i u pogledu pristupa tržištu i u pogledu nacionalnog tretmana”. Unatoč tomu, trenutna ponuda EU-a u pogledu usluga u TTIP-u usvaja „hibridni” pristup popisu usluga, što bi moglo uzrokovati znatnu nesigurnost.

6.8. U Prilogu III. o pristupu tržištu naveden je pozitivan popis uz istu formulaciju kao i u EU-ovim specifičnim obvezama GATS-a prema kojima „postoje javne komunalne službe u sektorima kao što su sektori povezani s uslugama znanstvenog i tehničkog savjetovanja, uslugama istraživanja i razvoja u društvenim i humanističkim znanostima, uslugama tehničkog ispitivanja i analize, uslugama u području okoliša, zdravstvenim uslugama, uslugama u prijevozu i pomoćnim uslugama za sve vrste prijevoza. Isključiva prava na takve usluge često se dodjeljuju privatnim subjektima, primjerice subjektima koji imaju koncesije tijela državne uprave, s tim da one podliježu posebnim obvezama. S obzirom na to da javne komunalne službe često postoje i na decentraliziranoj razini, detaljan i potpun popis na razini pojedinih sektora ne bi bio praktičan”⁽¹³⁾. Međutim, klauzula o komunalnim uslugama, koja omogućuje zadržavanje monopolističkih struktura, ima nekoliko nedostataka, uključujući činjenicu da ne obuhvaća ograničenja poput ispitivanja gospodarskih potreba ili kvote. EGSO želi naglasiti da se izuzeće u pogledu komunalnih usluga mora primijeniti na sve vrste opskrbe.

6.9. EGSO poziva i na jasnu i detaljnu formulaciju u vezi s izuzećem za javne usluge u Prilogu III. kako bi se osiguralo da su sve javne usluge koje su podložne eksternalizaciji ili koje financira država ili privatne profitne ili neprofitne organizacije isključene iz dogovora.

6.10. Premda se klauzula o mirovanju i zakočna klauzula (eng. *ratchet*) ne primjenjuju na Prilog II., EGSO je zabrinut da bi kao rezultat pregovora zadrške EU-a koje su trenutno popisane u tom prilogu mogle biti premještene u Prilog I., čime bi se spriječilo kočenje liberalizacije. U tom pogledu, EGSO podržava izjavu navedenu u savjetodavnom izvješću nizozemskog Socijalnog i gospodarskog vijeća da „vlade moraju zadržati mogućnost proglašavanja određenih usluga – u skladu s vlastitim preferencijama – „uslugama od općeg javnog interesa,[...]”⁽¹⁴⁾.

6.11. EGSO je također zabrinut da će državni propisi u pogledu bilo koje usluge koja nije na odgovarajući način navedena u Prilogu I. i Prilogu II. biti izloženi mogućnosti da ih vlada SAD-a dovede u pitanje kroz međudržavne sporove za povredu nacionalnog tretmana ili obveza o najpovoljnijoj naciji, ili putem sustava sudova za ulaganja.

6.12. EGSO žali što je u usporedbi s drugim poglavljima tržište usluga zanemareno i poziva Komisiju da uloži više napora u uklanjanje preostalih prepreka u vezi s pristupom tržištu u SAD-u. Sjedinjene Američke Države i dalje nameću potpunu zabranu u pomorskom prometu. Postoje gornje granice udjela, primjerice 25 % u zračnom prometu i 20 % u telekomunikacijama, te značajne prepreke unutar granica SAD-a, na primjer u telekomunikacijama i satelitskom sektoru. Postoji vrlo dug popis zahtjeva u pogledu državljanstva, npr. u bankarstvu, osiguranju i računovodstvu. Zahtjevi u pogledu boravišta postoje za pravne i računovodstvene usluge te usluge projektiranja i osiguranja. Zahtjevi u pogledu lokalne prisutnosti postoje, na primjer, u pogledu pravnih i računovodstvenih usluga te usluga osiguranja, kao i zahtjev u vezi s određenim pravnim oblikom u osiguranju itd.

7. Održivi razvoj

7.1. TTIP strankama nudi mogućnost poticanja održivosti putem trgovine te objema strankama omogućuje da u pogledu ciljeva održivosti postignu više nego što su dosad postigle uz pomoć bilo kojeg drugog trgovinskog sporazuma. EGSO je u svojim mišljenjima REX/390 i REX/449⁽¹⁵⁾ pozvao na uključivanje snažnog poglavlja o trgovini i održivom razvoju, za koje se smatra da predstavlja bitnu sastavnicu sporazuma, te stoga pozdravlja sveobuhvatan i detaljan opseg prijedloga Komisije. Međutim, podsjeća na to da stvarna vrijednost tih odredbi ovisi prvenstveno o mogućnosti da se one naposljetku doista provode.

7.2. U mišljenju REX/390 navodi se da snažan zajednički mehanizam civilnog društva za praćenje mora biti ključna sastavnica svakog sporazuma. EGSO stoga potpuno podupire izjavu povjerenice Malmström da su u poglavlju o održivom razvoju potrebni djelotvorni provedbeni mehanizmi⁽¹⁶⁾. EGSO jednako tako podupire preporuke iz savjetodavnog izvješća nizozemskog i francuskog socijalnog i gospodarskog vijeća o „mogućnosti da se po potrebi strankama nametnu djelotvorne sankcije”⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ Ponuda EU-a u pogledu usluga i ulaganja (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/july/tradoc_153670.pdf).

⁽¹⁴⁾ Vidjeti bilješku 11.

⁽¹⁵⁾ Vidjeti bilješku 5.

⁽¹⁶⁾ Izjava povjerenice Malmström od 17. studenog 2015., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/november/tradoc_153968.pdf.

⁽¹⁷⁾ Vidjeti bilješke 12. i 11.

7.3. EGSO Europskoj komisiji odaje priznanje na dalekosežnoj predanosti visokim standardima na području rada i okoliša. EGSO pozdravlja činjenicu da je pravo na donošenje propisa i utvrđivanja visoke razine zaštite potvrđeno u preambuli sporazuma te u zasebnom članku u poglavlju o održivom razvoju.

7.4. EGSO je pozvao da se potvrde obveze stranaka da učinkovito provedu i primijene svoje zakonodavstvo na području rada, kao i njihove obveze koje proizlaze iz članstva u Međunarodnoj organizaciji rada (MOR). Stoga EGSO pozdravlja uključivanje obvezujućih odredbi o zaštiti temeljnih normi rada, kao što su sloboda udruživanja i pravo na kolektivno pregovaranje osnivanjem sindikata i pristupanjem sindikatima, ukidanje prisilnog ili obveznog rada, stvarno ukidanje dječjeg rada te jednakost i nediskriminacija u pogledu zapošljavanja i zanimanja. Nadalje, EGSO pozdravlja dodatno uključivanje obveze stranaka da zajamče pristojne radne uvjete te zdravlje i sigurnost na radnom mjestu. Kako bi te odredbe o održivom razvoju bile obvezujuće, potrebno je provesti „pristup od tri koraka” uz savjetovanje vlade, unutarnje savjetodavne skupine i stručna povjerenstva, uključujući MOR i opću odredbu sporazuma o rješavanju sporova.

7.5. Što se tiče okoliša, uključivanje odredbe o trgovini u vezi s ekološki ispravnim gospodarenjem kemikalijama i otpadom odgovara na pitanja koja zabrinjavaju civilno društvo. Stoga EGSO podržava uključivanje u sporazum odredbi kojima je cilj spriječiti ili umanjiti negativan učinak kemikalija i otpada na ljudsko zdravlje i okoliš. Jednako tako, EGSO pozdravlja obvezu stranaka u pogledu održivog gospodarenja šumama i uzajamno priznavanje znatnog negativnog učinka nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog ribolova.

7.6. Suradnja stranaka u vezi s trgovinskim aspektima politika koje se bave radom i zaštitom okoliša dobrodošla je odredba u prijedlogu. EGSO podržava priznavanje važnosti suradnje za promicanje pristojnog rada u globalnim lancima opskrbe te za izradu strategija i politika kojima se promiče doprinos trgovine učinkovitosti resursa, zelenom gospodarstvu i kružnom gospodarstvu ⁽¹⁸⁾.

7.7. EGSO podržava nastojanja da se zaštite radnička prava i okoliš s pomoću kodeksa ponašanja, sustava standarda, označavanja, certifikacije, provjere i drugih sličnih korporativnih politika.

7.8. Odgovorno poslovanje, kao što je društveno odgovorno poslovanje, može doprinijeti ostvarivanju ciljeva održivosti. EGSO izražava podršku unošenju, u poglavlje o održivosti, izričitog upućivanja na Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća, Globalni sporazum UN-a, normu ISO 26000, Tripartitnu deklaraciju MOR-a o načelima koja se odnose na multinacionalna društva i socijalnu politiku te Vodećih načela UN-a o poslovanju i ljudskim pravima.

7.9. EGSO prima na znanje da tekst prijedloga EU-a ne uključuje elemente koji se odnose na rješavanje sporova – koji će se izraditi u kasnijoj fazi – te zadržava pravo na iznošenje mišljenja o tim elementima kad budu objavljeni.

7.10. Kako bi pružio potporu provedbi obveze stranaka da promiču međunarodnu trgovinu na način kojim se pridonosi ciljevima održivog razvoja, EGSO podupire mehanizam provedbe koji se temelji na socijalnom dijalogu. EGSO pozdravlja prijedloge Komisije da se uspostave unutarnje savjetodavne skupine u kojima bi na uravnotežen način bile zastupljene skupine civilnog društva koje uravnoteženo predstavljaju interese poduzeća, radnika, potrošača, organizacija za zaštitu okoliša i javnog zdravlja te mogu iznijeti stavove ili preporuke o provedbi TTIP-a ⁽¹⁹⁾. Iskustvo sa sporazumima na snazi pokazuje da je u cilju osiguravanja učinkovitosti takvih mehanizama praćenja važno da preporuke koje iznose tijela za praćenje rezultiraju istragama koje će provesti institucije EU-a te da budu povezane s postupkom provedbe.

8. Ulaganja

8.1. EGSO primjećuje da je Komisija podnijela tekst prijedloga za sustav sudova za ulaganja kojim se uvodi proceduralna reforma uz pomoć koje se uspostavlja novi sustav za rješavanje sporova između ulagača i države. Sastoji od dva dijela, a to su: temeljne odredbe o zaštiti ulaganja i funkcioniranje sustava kojim se rješavaju sporovi između ulagača i država. Također uključuje uvodni dio u kojemu se iznose definicije specifične za zaštitu ulaganja.

⁽¹⁸⁾ Vidjeti samoinicijativno mišljenje EGSO-a „Pristojan rad u globalnim lancima opskrbe”, SL C 303, 19.8.2016., str. 17.

⁽¹⁹⁾ Vidjeti bilješku 7.

8.2. Kao što je zatraženo u mišljenju REX/390, pružaju se detaljnije definicije za „pravo na donošenje propisa”, „neizravno izvlaštenje” te „pošteno i nepristrano postupanje”. To su uvjeti koji se moraju ispuniti kako bi se regulirao postupak rješavanja sporova između države i ulagača. Ta objašnjenja služe tomu da pravo stranke da donosi propise u javnom interesu ima prednost pred zaštitom ulagača.

8.3. EGSO naglašava da definicije u sporazumu, posebice definicija prava na donošenje propisa, trebaju biti jasne te jamčiti pravo države da zadrži i uvede visoke standarde, posebno za socijalnu zaštitu, zaštitu okoliša i potrošača, pri čemu se istodobno jamči odgovarajuća i legitimna zaštita ulagača od protekcionizma i diskriminacije. EGSO pozdravlja činjenicu da je uz preambulu u tekst sporazuma uključen i zasebni članak. U okviru prava na donošenje propisa na području socijalne zaštite potrebno je izričito spomenuti kolektivne ugovore, uključujući trostrane i/ili opće (*erga omnes*) ugovore kako bi se spriječilo da ih se tumači kao kršenje legitimnih očekivanja ulagača. Uvjeti rada i plaća određeni u okviru kolektivnih ugovora ne smiju se smatrati nekarinskim preprekama trgovini.

8.4. Međutim, EGSO priznaje da su najradikalnije promjene uvedene u pogledu proceduralnih aspekata rješavanja sporova. Sustav arbitraže pretvoren je u pravosudni sustav sa sudom na kojemu su *ad hoc* arbitri koje bi imenovale stranke u sporu zamijenjeni sucima sa stalnog popisa koje će imenovati stranke u sporazumu. Zahvaljujući tim promjenama sustav je institucionaliziraniji. EGSO poziva stranke da osiguraju da sustav sudova za ulaganja bude potpuno operativan od trenutka ratifikacije sporazuma te da suci dobiju demokratski legitimitet i imenuju se na način kojim će se ukloniti rizik od politiziranog sustava sudova, kao i rizik od sukoba interesa.

8.5. EGSO sa zadovoljstvom ističe da je uveden strogi kodeks ponašanja kako bi se zajamčila nepristranost i spriječili sukobi interesa. Uspostavljen je i „žalbeni sud” koji će prosuđivati o odlukama suda, čime se odgovorilo na legitimne kritike na račun sustava za rješavanje sporova između ulagača i države. Nadalje, jamči se transparentnost jer bi se na sporove primijenila pravila UNCITRAL-a.

8.6. EGSO pozdravlja poboljšanja uvedena radi reforme sustava, no i dalje uočava neke kritične točke koje izazivaju zabrinutost i koje je potrebno riješiti.

8.7. Povrh toga, EGSO primjećuje da i dalje postoje pitanja koja izazivaju zabrinutost u vezi s provedbom novog sustava i da ona variraju od dionika do dionika. EGSO traži od Komisije da ta pitanja nastavi razmatrati u kontinuiranom nastojanju da unaprijedi sustav za rješavanje sporova o ulaganju.

8.8. Neka od tih pitanja mogu se sažeti na sljedeći način:

- potrebno je pronaći pravu ravnotežu između legitimnih javnih politika i normi zaštite ulaganja u pogledu „poštenog i pravednog postupanja” i „zaštite od neizravnog izvlaštenja”, i to na temelju jasnih definicija koje smanjuju rizik od širokog tumačenja,
- popis legitimnih ciljeva politika – kao što su zaštita javnog zdravlja, sigurnost, okoliš ili javni moral, socijalna zaštita ili zaštita potrošača ili promicanje i zaštita kulturne raznolikosti – povezanih s pravom na donošenje propisa vrlo je kratak,
- regulativa koja se primjenjuje na organizaciju ili pružanje javnih usluga nije izričito isključena iz pregovora,
- potpuno izuzimanje gubitka dobiti iz izračunavanja naknade za izvršena ulaganja,
- primjena načela „gubitnik plaća” može spriječiti poduzeća, posebice kad je riječ o malim i srednjim poduzećima, da koriste sustav,
- potrebno je uputiti na obveze ulagača iz Deklaracije MOR-a o multinacionalnim društvima, Vodećih načela UN-a o poslovanju i ljudskim pravima i Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća,

- nije u potpunosti jasno kako će domaći sudovi priznati i provesti odluke suda i kakav je odnos s Konvencijom iz New Yorka o priznavanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka ili s relevantnim odlukama Međunarodnog centra za rješavanje investicijskih sporova. To bi trebalo pojasniti s obzirom na to da se i u postojećem sustavu ulagači već suočavaju s problemima u pogledu primjene odluka,
- potrebno je pažljivo ocijeniti kompatibilnosti sustava sudova za ulaganje s pravnim poretkom EU-a,
- suci nisu u potpunosti nezavisni jer im je u novom prijedlogu i dalje dopušteno da u određenim slučajevima obnašaju dužnost korporativnih odvjetnika,
- potrebno je razmotriti preporuku (iznesenu u stručnom međuizvješću o procjeni učinka na održivost TTIP-a) da se isključi mogućnost da se u okviru sustava sudova za ulaganje dovode u pitanje javne usluge⁽²⁰⁾.

EGSO poziva Komisiju da u rješavanje ovih problema uključi civilno društvo i europsku pravnu zajednicu.

8.9. Povrh toga, neki dionici dovode u pitanje potrebu za zasebnim sustavom arbitraže za ulaganja kad postoje visoko razvijeni domaći pravni sustavi koji ispravno funkcioniraju⁽²¹⁾.

8.10. U zaključku, EGSO smatra da je prijedlog Europske komisije o sustavu sudova za ulaganje korak u pravom smjeru, ali da ga je potrebno dodatno poboljšati u nizu područja kako bi djelovao kao neovisno međunarodno pravosudno tijelo. Odbor izražava žaljenje zbog toga što je taj sustav predložen bez punog i pravog postupka savjetovanja i prije procjene učinka kojom bi se obuhvatili i troškovi sustava i njegovo funkcioniranje te poziva Komisiju da izradi takvu procjenu učinka.

Bruxelles, 21. rujna 2016.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Georges DASSIS

⁽²⁰⁾ Ecorys, *Trade SIA on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between the EU and the USA – Draft Interim Technical Report* („Procjena učinka na održivost u pogledu trgovine TTIP-a između EU-a i SAD-a – nacrt stručnog međuizvješća”), str. 144. (<http://www.trade-sia.com/ttip/wp-content/uploads/sites/6/2014/02/TSIA-TTIP-draft-Interim-Technical-Report.pdf>).

⁽²¹⁾ Na primjer, Stav ETUC-a o prijedlogu Komisije za sustav sudova za ulaganja u TTI-u i CETA-i (<https://www.etuc.org/documents/etuc-position-commissions-proposal-investment-court-system-ttip-and-ceta#.V2xn19KNhHg>).